

ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл, шаардлага

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “АЛСЫН ХАРАА-2050”¹ Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 7.4 дэх заалтын 1 дүгээр үе шат(2021-2030)-ны 2-т “Салбарын хөгжил, удирдлагын тогтолцоог бэхжүүлж, байгууллагуудын барилга, байгууламж, дэд бүтцийг системтэйгээр шинэчилнэ” гэж, 3-т “Салбарын үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны өндөр түвшний технологийг нэвтрүүлэх бүтэц зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож, судалгаа, шинжилгээний баазыг бэхжүүлсэн байна” гэж, 4-т “Шүүхийн шинжилгээний байгууллагын техник, тоног төхөөрөмж болон хүний нөөцийн чадамж дээшилсэн байна” гэж, дээрх бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны баримт бичгийн 7.4.1-д “Салбарын эрх зүйн шинэтгэлийг нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн төгөлдөржүүлнэ” гэж, 7.4.13-т “... орон нутаг дахь улсын бүртгэлийн хэлтэс, шүүхийн шинжилгээний албаны ажиллах орчныг сайжруулж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ” гэж, 7.4.21-д “Криминалистик, шүүх эмнэлэг болон тусгай шинжилгээний хүчин чадлыг бэхжүүлж, хүний нөөцийг чадавхжуулж, техник-технологийн дэвшлийг нэвтрүүлж, шинжилгээ хийх нөхцөлийг сайжруулна” гэж, 7.4.22-т “Шинжилгээний лабораториудад шинжилгээ хийх шинэ арга, аргачлалыг нэвтрүүлж, ДНХ, хими, физик, биологийн лабораториудыг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, метохондр, бактериологийн шинжилгээний лабораториудыг шинээр байгуулна” гэж, 7.4.23-т “ДНХ-ийн нэгдсэн сан бий болгож, эрэн сурвалжлах болон нууц далд аргаар үйлдсэн, эзэн холбогдогч нь тогтоогдоогүй гэмт хэргийг илрүүлэхэд ашиглана” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийн² 57-д хүн амын тоо, нягтрал, гэмт хэргийн гаралт, шүүхийн шинжилгээний хэрэгцээ, цар хүрээ, шинэ төрлийн болон тусгай шинжилгээний шаардлага зэргийг харгалзан шүүхийн шинжилгээний байгууллагын тогтолцоог өөрчилж, бүтэц, бүрэлдэхүүнийг нэмэгдүүлэн эрх зүйн статусыг тодорхой болгох, шинэ төрлийн шинжилгээний зохицуулалт, итгэмжилсэн шинжээчийн эрх зүйн орчин, шүүхийн шинжилгээ хийх үндэслэл, журам, шинжилгээний онцлог, зарим төрлийн хохиролд үнэлгээ тогтоохтой холбоотой зохицуулалтыг бий болгох зорилтыг дэвшүүлсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн³ 4.3.7-д “Шүүхийн шинжилгээний үйл ажиллагаанд судалгаа, техник, технологийн ололтыг

¹ Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 54 дүгээр тогтоолын хавсралт, Төрийн мэдээлэл эмхтгэл 2020 оны №25,

² Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолын хавсралт, Төрийн мэдээлэл эмхтгэл 2021 оны №11

³ Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралт, Төрийн мэдээлэл эмхтгэл 2020 оны №38.

нэвтрүүлж, шүүхийн шинжилгээний байгууллагын бие даасан, хараат бус байдлыг хангана” гэж заасан байна.

Шүүхийн шинжилгээний тухай хууль⁴ 2009 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдөр батлагдсанаас хойш нийт 6 удаа, давхардсан тоогоор 40 гаруй зүйл, хэсэг, заалтад нэмэлт, өөрчлөлт орж, хуулийн анхны бичвэрээс нэлээд өөрчлөгдсөн хэдий ч эдгээр өөрчлөлтүүд нь Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль зэрэг процессын хуулиудад оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй уялдуулан хийгдсэн учир уг хуулийн агуулга, үзэл баримтлалд өөрчлөлт ороогүй.

Харин дээрх нэмэлт, өөрчлөлтөөр хуулийн зүйл, хэсэг, заалтын уялдаа холбоо алдагдах, нэг мөр ойлгож хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй, шинээр нэр томъёог хэрэглэх болсон зэрэг зарим зохицуулалт хангалттай бус байна.

Түүнчлэн гэмт хэргийн улмаас хохирогчийн сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлбөрийн хэмжээг тогтоох, хүрээлэн байгаа орчны хохирлыг тооцох эрх зүйн үндэсийг бүрдүүлэх өөрчлөлт ороогүй байна.

Мөн Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн 2018 онд хийсэн “Шүүхийн шинжилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлэх үнэлгээ”-ээр тус хуульд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гарсан байна.

1.2. Практик шаардлага

Шүүхийн шинжилгээний тухай хууль 2009 онд батлагдсанаар шүүхийн шинжилгээний байгууллагын тогтолцоо, чиг үүрэг, зохион байгуулалтын эрх зүйн орчин бүрдсэн хэдий ч тус хуулиар зохицуулах тулгамдсан асуудлууд байсаар байна.

Монгол Улсын Их Хурлаас Төрийн албаны тухай хууль, Эрүүгийн хууль болон Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Цагдаагийн албаны тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийг тус тус баталсантай холбогдуулан шүүх эрх мэдлийн болон хууль хяналтын байгууллага хоорондын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг шинээр авч үзэх шаардлага гарсан.

Шүүхийн шинжилгээний байгууллага нь эрүү, иргэн, захиргааны хэрэг маргааныг хянан шийдвэрлэх болон зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны явцад нотлох баримтыг илрүүлэн бэхжүүлж авах, ул мөр, эд мөрийн баримтад үзлэг, шинжилгээ хийж, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй дүгнэлт гаргах чиг үүргийн хүрээнд улсын хэмжээнд шүүхийн шинжилгээг хийж, дүгнэлт гаргах ажиллагааг хэрэгжүүлж байна.

Шүүхийн шинжилгээний тухай хуульд эрүүгийн, иргэний, захиргааны, арбитрын болон зөрчлийн хэрэг, маргаанд хийгдэж байгаа зарим төрлийн шинжилгээний онцлогийн талаар тусгаагүй бөгөөд нийгмийн хөгжлийг даган инженер техникийн шинжилгээ, хүрээлэн байгаа орчинд учирсан хохирол болон сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлөх төлбөрийг тооцох үнэлгээ зэрэг тусгай мэдлэг

⁴ Төрийн мэдээлэл эмхтгэл 2010 оны №2.

шаардагдах шинжилгээ, үнэлгээг хийх талаарх зохицуулалтыг хуульд шинээр нарийвчлан тусгах шаардлага тулгарч байна.

Хүрээлэн байгаа орчны хохирлыг тооцох үнэлгээ, шинжилгээг Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу байгаль орчны үнэлгээний мэргэжлийн байгууллага хийж байгаа бөгөөд төрийн байгууллагаас энэхүү хохирлыг тооцоход их хэмжээний хөрөнгийг дээрх компаниудад төлдөг, тэр бүр үнэлгээний үр дүн бодиттой гарч чаддаггүй байна. Энэхүү байдал нь хүрээлэн байгаа орчны хохирлыг тооцох, энэ төрлийн гэмт хэргийг шийдвэрлэх, хүрээлэн байгаа орчныг нөхөн сэргээхэд хүндрэлтэй болдог.

Түүнчлэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн⁵ Арван зургадугаар зүйлийн 14-т Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, бусдын хууль бусаар учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр заасан нь гэмт хэргийн улмаас хүний сэтгэл санаанд учирсан хор уршгийг арилгуулахаар шүүхэд гомдол гаргаж, шийдвэрлүүлэх эрх зүйн үндсийг зааж өгсөн байдаг. Гэвч эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд хийгдсэн Иргэний хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Шүүхийн шинжилгээний тухай хуульд гэмт хэргийн улмаас хүний бие, эд хөрөнгөд учирсан бодит хохирол, гэм хорыг арилгах талаар зохицуулалтыг бий болгосон боловч эдийн бус гэм хор тэр дундаа сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлөх төлбөрийн хэмжээг тогтоох, шүүхээр шийдвэрлүүлэх эрх зүйн орчин тодорхойгүй хэвээр байна.

Жишээ нь: Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Гэмт хэргийн улмаас амь нас, эрүүл мэнд, бусад эрх, эрх чөлөө, эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус хохирол хүлээсэн хүн, хуулийн этгээдийг хохирогч гэнэ” гэж заасан бөгөөд хохиролд эдийн бус хохирлын нэг болох сэтгэцэд учирсан хор уршиг хамаарахаар заасан байна.

Дээрх зүйлс нь эдийн засгийн эргэлтэд арилжааны зүйл болдоггүй тул энэ хохирлын хэмжээг хэрхэн тооцох, барагдуулах талаарх эрх зүйн зохицуулалт дутмаг байгаагаас гэмт хэргийн улмаас хохирсон иргэд өөрт учирсан хохирлоо бодитой, бүрэн төлүүлэх эрхээ эдэлж чадахгүй хохирсон хэвээр байна.

Нэг талаас Монгол Улсад гэмт хэргийн улмаас хохирсон иргэдийн амь нас, эрүүл мэнд, сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлбөрийн хэмжээг тогтоохдоо зөвхөн нотлох баримтад тулгуурлан эмчилгээ, оршуулга, тээврийн зардлын баримтыг харгалзан хохирлыг тооцож байна. Өөрөөр хэлбэл зөвхөн учирсан бодит хохирлыг шүүхээс тооцож байгаа бол эдийн бус хохирол болох сэтгэцэд учирсан хор уршгийг тодорхойлох, нөхөн төлбөрийн хэмжээг хэрхэн тооцох нь тодорхойгүй байгаагаас нийтлэг байдлаараа хор уршгийг тооцолгүй орхигдуулж байна.

Нөгөөтээгүүр гэмт хэргийн улмаас хохирогч өөрт учирсан сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлбөрөө нэхэмжилдэггүй, шүүхэд гаргасан цөөн тооны нэхэмжлэлийг шүүхээс хэрэгсэхгүй болгодог зэргээр хүний эрхийг бодитой эдлүүлэх боломжоор хангахгүй байна.

Монгол Улсын шүүхийн практикт гэмт хэргийн улмаас сэтгэцэд учирсан хор уршигт нөхөн төлбөр авсан цөөн хэдэн тохиолдолд байдаг.

⁵ Монгол Улсын Үндсэн хууль. Төрийн мэдээлэл эмхтгэл 1992 оны №1.

Харин гадаадын зарим өндөр хөгжилтэй орны хувьд сэтгэцэд учирсан хор уршгийг нөхөн төлбөрийн хэмжээг гэмт хэргийн төрөл бүрээр тогтоосон тарифын үнэлгээг үндэслэн мөнгөн дүнгээр тооцож, хохирогчид олгодог байна. Нөхөн төлбөрийг тооцохдоо “шударга болон үндэслэл бүхий байх”, “нөхөн төлбөр нь төлөгдөхүйц байх” зарчмыг баримтлан хохирол нь гэмт хэргийн хүнд, хөнгөнөөр хамааруулан түүний шууд хохирогчид болон шууд бус буюу тэдний гэр бүл, төрөл садангийн хүнд учирсан, хохиролын шинж чанар, түр, эсхүл байнгын шинжтэй сэтгэцийн хор уршиг зэрэг нөхцөлүүдийг харгалзан улс бүр өөр өөрөөр тогтоож олгодог байна.

Хохирогчид олгох сэтгэцийн хор уршгийн нөхөн төлбөрийн дээд, доод хязгаарыг тогтоохоос гадна хохирогч нь нас барсан тохиолдолд гэр бүлийн гишүүд, эсхүл өв залгамжлагч нь сэтгэцийн хор уршгийг нэхэмжилж болохоор, нэхэмжлэх этгээдийг тусгайлан заасан байна.

Түүнчлэн Иргэний хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн зохицуулалт нь сэтгэцийн хор уршгийг тооцоход, нэхэмжлэхэд тодорхой бус байна.

Тухайлбал, Иргэний хуулийн 230 дугаар зүйлийн 230.2-т эдийн бус хохирлыг зөвхөн хуульд тусгайлан заасан тохиолдолд мөнгөөр нөхөн төлж болохоор, мөн хуулийн 511 дүгээр зүйлд эдийн бус гэм хорыг зөвхөн хүний нэр төр, алдар хүнд, ажил хэргийн нэр хүнд байхаар, түүнд учирсан гэм хорыг арилгахаар заасан байна.

Үүнтэй холбоотойгоор 2013 онд Хүний эрхийн үндэсний комиссоос “Гэмт хэргийн улмаас учирсан эдийн бус хохирлын нөхөн төлүүлэх эрх зүйн зохицуулалт” сэдэвт суурин дүн шинжилгээ, 2020 онд Монголын криминологичдын холбооноос “Монгол Улсад гэмт хэргийн хохирлыг үнэлж, тогтоож, нөхөн төлүүлж буй нөхцөл байдал” сэдэвт цуврал судалгаа, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс “Гэмт хэргийн улмаас учирсан сэтгэл санааны хохирлыг хэрхэн тооцох аргачлал, гадаадын зарим улсын туршлага”-ын харьцуулсан судалгааг 2021 онд тус тус хийсэн байна.

Иймд хохирогчийн сэтгэцийн хор уршгийг тооцон, үнэлэх, шинжилгээ хийх талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож хүний зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх шаардлага үүсээд байна.

Түүнчлэн шүүхийн шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргахдаа шинжилгээний төрөл, онцлог, цар хүрээ зэргийг харгалзан үзэхээс гадна шинжилгээг шинжлэх ухааны арга, аргачлал ашиглан холбогдох хууль, дүрэм, журамд заасны дагуу хийж гүйцэтгэснээр хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилт хангагдах болно.

Шинжилгээг тал бүрээс нь бүрэн, бодитой, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, чанарын өндөр түвшинд хийж гүйцэтгэхэд нөлөөлөх нэг хүчин зүйл нь шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргах хугацааны асуудал юм.

Шүүхийн шинжилгээний тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсэгт “Шинжилгээ хийлгэх эрх бүхий этгээд нь объектын тоо хэмжээ, шинжилгээний цар хүрээ, онцлогийг харгалзан шинжилгээ хийх хугацааг тогтооно” гэж заасан ч шинжээчийг томилж байгаа этгээд шинжилгээний төрөл, хэлбэр, онцлог, цар хүрээ, объектын тоо хэмжээ зэргийг харгалзан үзэхгүй байгаа нь шинжилгээ хийх үйл ажиллагаанд хүндрэл учруулж, шинжилгээний үр дүнд сөргөөр нөлөөлөхөөр байна.

Шинжилгээ хийлгэж байгаа мөрдөгч, прокурор, шүүгч, шүүх болон хуульд заасан эрх бүхий этгээдийн зүгээс бүх төрлийн шинжилгээг хийх хугацааг 3-5 хоногийн хугацаатайгаар тогтоож байгаа нь нэг талаас эдгээр субъектэд шинжилгээ хийх хугацааг тогтоох давуу эрхийг хуулиар олгосонтой холбоотой.

Нөгөө талаас шинжилгээ хийх хугацааг тогтоохдоо шинжилгээний байгууллагаас хүргүүлсэн жишиг хугацааг харгалзан үзэх тухай хуульд нарийвчилсан зохицуулалт байхгүйтэй холбоотой.

Иймд шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргах хугацаатай холбогдон практикт гарч байгаа эдгээр асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд шинжилгээ хийх хугацааг тухайн шинжилгээний төрөл, онцлогоос хамааран шинжилгээ хийх жишиг хугацааг хуулиар тусгайлан зохицуулж өгөх шаардлагатай байна.

Шүүхийн шинжилгээний байгууллага нь бүх төрлийн шинжилгээг хийх боломжгүй тул зарим төрлийн шинжилгээг шинжилгээний байгууллагаас бусад этгээд буюу мэргэшсэн тусгай мэдлэг бүхий хүн, хуулийн этгээдээр шинжилгээ хийлгэхэд тавих шаардлага, түүнчлэн шинжилгээ хийх эрх олгох, түдгэлзүүлэх, сунгах, хүчингүй болгох ажиллагааг зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт байхгүй байна.

Үүнээс гадна хүн ам, гэмт хэргийн өсөлт, шинжилгээний онцлог, цар хүрээ, тоо хэмжээ зэргийг харгалзан шинжилгээний байгууллагыг Засгийн газрын агентлагийн статустай болгож, бүтэц, орон тоог шинэчлэн тогтоох, шүүхийн шинжилгээний алба хаагчийн эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох, тэдгээрийн нийгэм, улс төр, хууль зүй, аюулгүй байдлын баталгаа, хараат бус байдлыг хангах зохицуулалтыг хуульд нарийвчлан тусгах шаардлагатай байна.

Шүүхийн шинжилгээний байгууллагад хийгдэж байгаа шинжилгээ, тэр дундаа тусгай шинжилгээний тоон үзүүлэлт жил тутам өссөөр байна. Тухайлбал: Шүүхийн шинжилгээний байгууллагын 2013-2020 оны хооронд хийсэн шинжилгээний статистик мэдээллээс үзэхэд 2013 онд 11629, 2014 онд 13551, 2015 онд 13894, 2016 онд 13894, 2017 онд 14002, 2018 онд 15814, 2019 онд 14696, 2020 онд 16439 хими, физик, биологийн шинжилгээ хийгдсэн байна.

Түүнчлэн зарим шүүх эмнэлгийн шинжилгээг төлбөртэй хийхээр журамлан явуулж байсан боловч уг журам нь Захиргааны ерөнхий хуультай нийцэхгүй байсан бөгөөд Захиргааны хэргийн шүүхээс хүчингүй болгосон байдаг.

Иймд шүүх эмнэлгийн шинжилгээг эрүүл мэндийн даатгалаас санхүүжүүлэх, шүүхийн шинжилгээний байгууллагаас үзүүлсэн үйлчилгээнд улсын тэмдэгтийн хураамжийг тогтоох зохицуулалт шаардлагатай байна.

Дээрх хууль зүйн болон практик үндэслэл, шаардлагад үндэслэн Шүүх шинжилгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлалыг тодорхойлсон болно.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Шүүхийн шинжилгээний тухай хуулийн зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, агуулгад өөрчлөлт гарч, нийт заалтын тавиас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт орж байгаа

тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.1 дэх заалтын дагуу хуулийн төслийг шинэчилсэн найруулгын хэлбэрээр боловсруулна.

Шүүх шинжилгээний тухай хуулийн төслийн зорилт нь шүүх шинжилгээ хийх, хүрээлэн байгаа орчны болон сэтгэцэд учирсан хор уршигт үнэлгээ тооцох, шинжилгээ хийх эрх олгох үндэслэл, журам болон шүүх шинжилгээний байгууллагын тогтолцоо, чиг үүрэг, алба хаагчийн эрх зүйн байдлыг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хуулийн төсөлд уг хуулиар зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг дараах байдлаар тусгана.

-Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Цагдаагийн албаны тухай хуулийн нэр томьёотой нийцүүлж, шинээр нэмж томьёолно;

-Шүүх шинжилгээний нийтлэг журмыг боловсронгуй болгож, шинжилгээний хугацааг жишиг хугацааг үндэслэн тогтоох, хугацааг сунгах эрх зүйн орчныг тодорхой болгоно;

-Шүүх шинжилгээний хэлбэр, төрлийг шинээр тодорхойлж, шинжилгээний адилтгал, мэдээллийн сан, түүний төрөл, бүрдүүлэлт, ашиглалт, хамгаалалтын эрх зүйн орчныг шинээр бүрдүүлнэ;

-Шүүх шинжилгээний байгууллагад болон бусад этгээдээр хийлгэх шинжилгээг тодорхойлж, шинжилгээг хийх шинжилгээний байгууллагаас бусад этгээдийг шинжлэн магадлахуйн сургалтад хамруулах, тэдэнд шинжээчийн эрх олгох, түдгэлзүүлэх, хасахтай холбоотой харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ;

-Эрүүгийн, иргэний, захиргааны, арбитрын хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх, зөрчил шалган шийдвэрлэх, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагааны явцад хийх шинжилгээний зарим онцлог зохицуулалт болох инженер-техникийн шинжилгээ, хөрөнгийн үнэлгээнд хийх шинжилгээ, цахим технологийн шинжилгээ хийх зохицуулалт, журмыг шинээр тусгана;

-Хүрээлэн байгаа орчин болон сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлөх төлбөрийг тогтоох үнэлгээг хийх эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн шинээр бүрдүүлнэ;

-Сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлөх төлбөрийг тогтоох үнэлгээг шүүхээс хэрэглэхдээ сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлбөрийн хэмжээг тогтоох жишиг аргачлалыг баримтлах, уг аргачлалыг батлах субъектыг тодорхой болгоно;

-Шүүх эмнэлгийн төлбөртэй явуулж байсан шинжилгээг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэх, төрийн байгууллагаас үзүүлсэн үйлчилгээнд улсын тэмдэгтийн хураамжийг авах зохицуулалтыг тусгана;

-Шүүх шинжилгээний байгууллага, түүний тогтолцоо, шинжилгээний байгууллагын ажилтны эрх зүйн байдлыг шинээр томьёолон оруулж, алба хаагчийн баталгааг нарийвчлан тодорхойлно;

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн хэрэгжилт, үр нөлөө сайжирч, дараах эерэг үр дүн гарна гэж тооцоолж байна.

-Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль болон шүүхийн шинжилгээ хийх үйл ажиллагаа нь цогц байдлаар зохицуулагдана;

-Шүүх шинжилгээний хараат бус байдал, ил тод ажиллах зарчим, иргэдэд түргэн шуурхай үйлчлэх, шүүх шинжилгээний үйл ажиллагаанд хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх, шинжээч, мэргэжилтэн үйл ажиллагаандаа шинжлэх ухаанч байдлаар хандах хандлага дээшилнэ;

-Эрүүгийн, иргэний, захиргааны, арбитрын хэрэг маргаан хянан шийдвэрлэх, зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулиар зохицуулагдаж байгаа шинжээч, мэргэжилтний эрх, үүргийг Шүүх шинжилгээний тухай хуулиар нэгтгэн нарийвчлан тогтоосноор шүүхийн шинжилгээний чанар сайжирч хэрэг, зөрчлийг хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх нөхцөл сайжирна;

-Шүүх шинжилгээ хийх хугацааг жишиг хугацааг үндэслэн тогтоосноор шинжээчийн нэгж шинжилгээнд зарцуулах хугацаа багасах, шинжилгээ хийх хугацаа тодорхой болох, шинжилгээг тал бүрээс нь бүрэн, бодитой шинжлэх ухааны үндэслэлтэй хийх боломж бүрдэж, шинжилгээний үр дүн бодиттой болоход нөлөөлнө;

-Шүүх шинжилгээний байгууллага хөрөнгийн үнэлгээнд хийх шинжилгээ, инженер-техникт хийх шинжилгээ болон хүрээлэн байгаа орчинд учирсан хохирол тогтоох шинжилгээг хийснээр урьд энэ төрлийн шинжилгээг хийхэд шаардагддаг байсан зардал буурах, шинжилгээний чанар сайжрах, шинжээч гадны нөлөөнд автах байдал багасаж, энэ төрлийн гэмт хэргийг шийдвэрлэх боломж бүрдэнэ;

-Сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах эрх зүйн орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн бүрдүүлснээр сэтгэцэд учирсан хор уршгийг арилгах, нөхөн төлбөр авах нөхцөл бүрдэж, хүний зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх томоохон дөхөм болно;

-Хууль зүйн болон тухайн салбарын асуудал эрхэлсэн засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр Шүүх шинжилгээний байгууллагаас бусад этгээдэд шинжээчийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгогдсоноор нэгдсэн бүртгэл, хяналт, шинжээчийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаг техник, тоног төхөөрөмжийн стандарт, шинжилгээний чанар, шүүх шинжилгээний үнэлэмж сайжирна;

-Шүүх эмнэлгийн шинжилгээний төлбөрийг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэх зохицуулалтыг бий болгосноор гэмт хэргийн улмаас хохирсон иргэдийн шүүх эмнэлгийн шинжилгээний төлбөрийн дарамтыг арилгана;

-Шүүх шинжилгээний тухай хуулиар шүүх шинжилгээний хэлбэр, зарим төрлийн шинжилгээний онцлог, шүүхийн шинжилгээний оролцогчийн эрх, үүрэг, шүүх шинжилгээний байгууллагын тогтолцоо, шүүх шинжилгээний байгууллагын алба

хаагчийн эрх зүйн байдал тодорхой болох, тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл бүрдэх, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх боломж бүрдэнэ;

-Шүүх шинжилгээний байгууллагын тогтолцоо боловсронгуй болж, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх боломж бүрдэхийн сацуу шинжилгээний зардал, байгууллагын төсөв, санхүүжилт, албан хаагчийн улс төр, хууль зүй, нийгэм, эдийн засаг, аюулгүй байдал болон бусад баталгаа тодорхой болно;

-Мөн шүүх шинжилгээний алба хаагчид тавигдах мэргэжлийн болон боловсрол, ур чадвар, мэдлэгийн шалгуур үзүүлэлтийг тодорхойлох, алба хаагчийг давтан сургах, сонгон шалгаруулалтыг явуулснаар хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд ахиц гарна;

-Шүүх шинжилгээний байгууллага болон хууль сахиулах байгууллагуудын уялдаа холбоо сайжирна.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн талаар

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон Иргэний хууль, Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль болон бусад холбогдох бусад хууль тогтоомжтой уялдуулан боловсруулна.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбогдуулан Шүүхийн шинжилгээний тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль, Иргэний хууль, Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, Галт зэвсгийн тухай хууль, Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хууль, Цэргийн албаны тухай хууль, Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хууль, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль, Цагдаагийн албаны тухай хууль, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл болон “Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай” Улсын Их Хурлын 2020 оны 7 дугаар тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тогтоолын төслийг тус тус боловсруулна.

-----oO-----